

מא * וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חָלַם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל-
הַיָּאֵר: **ב** וְהִנֵּה מִן-הַיָּאֵר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מְרֵאָה
וּבְרִיאֹת בָּשָׂר וּתְרַעֲנָה בְּאָחוּ: **ג** וְהִנֵּה שֶׁבַע פָּרוֹת אַחֲרוֹת
עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאֵר רָעוֹת מְרֵאָה וְדַקּוֹת בָּשָׂר וְתַעֲמֻדְנָה
אֵצֶל הַפָּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאֵר: **ד** וְהַאֲכִלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת
הַמְרֵאָה וְדַקּוֹת הַבָּשָׂר אֶת שֶׁבַע הַפָּרוֹת יְפֹת הַמְרֵאָה
וְהַבְּרִיאֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה: **ה** וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שְׁנִית וְהִנֵּה | שֶׁבַע
שֹׁבְלִים עֹלֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאֹת וְטֹבוֹת: **ו** וְהִנֵּה שֶׁבַע
שֹׁבְלִים דַּקּוֹת וּשְׂדוּפֹת קָדִים צְמָחוֹת אַחֲרֵיהֶן: **ז** וְהַתְּבַלְעֵנָה
הַשֹּׁבְלִים הַדַּקּוֹת אֶת שֶׁבַע הַשֹּׁבְלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְלֵאֹת
וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וְהִנֵּה חֲלוֹם: **ח** וַיְהִי בַבֶּקֶר וַתַּפְּעֶם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח
וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת-כָּל-חֲכַמֶּיהָ וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה

א וְהִנֵּה מִסּוּף פְּתַחַיִן שְׁנַיִם וּפְרָעָה חָלַם
וְהָא קָאם עַל נְהָרָא: **ב** וְהָא מִן נְהָרָא
סָלְקוּן שֶׁבַע תּוֹרְנֵן שְׁפִירֵן לְמַחְזֵי וּפְטִימָן
בָּשָׂר וְרַעֲנָן בְּאַחְתָּא: **ג** וְהָא שֶׁבַע תּוֹרְנֵן
אַחֲרֵיהֶן סָלְקוּן בְּתַרְיָהֶן מִן נְהָרָא בִישָׁן
לְמַחְזֵי וְחִסְרֵן בָּשָׂר וְקָמָא לְקַבְלֵיהֶן
דְּתוֹרְתָא עַל פִּי נְהָרָא: **ד** וְאַכְלָן תּוֹרְתָא
בִישָׁן לְמַחְזֵי וְחִסְרֵן בָּשָׂר יַת שֶׁבַע
תּוֹרְתָא שְׁפִירֵן לְמַחְזֵי וּפְטִימָתָא וְאַתְעַר
פְּרָעָה: **ה** וְדַמְדָּ וְחָלַם תְּנַיְנוֹת וְהָא שֶׁבַע
שׁוֹבְלִין סָלְקוּן בְּקִנְיָא חַד פְּטִימָן וְטָבֹן:
ו וְהָא שֶׁבַע שׁוֹבְלִין לָקוּן וּשְׁקִיפֵן קָדוּם
צְמָחוּן בְּתַרְיָהֶן: **ז** וּבְלַעָא שׁוֹבְלֵי
לְקִימָתָא יַת שֶׁבַע שׁוֹבְלֵי פְטִימָתָא
וּמְלִימָתָא וְאַתְעַר פְּרָעָה וְהָא חָלַמָּא:
ח וְהִנֵּה בְּצַפְרָא וּמְטַרְפָּא רַחֲמִיהָ וּשְׁלַח
וַיִּקְרָא יַת כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם וְיַת כָּל
חֲכַמֵּיהָ וְאַשְׁתַּעֲי פְּרָעָה לְהוֹן יַת

רש"י

(ח) ויהי מקץ. כתרנומו מסוף, וכל לשון קץ, סוף הוא: על
היאור. כל שאר נכרות אינם קרויים יאורים, חוץ מנילוס, מפני
שכל הארץ עשויון יאורים יאורים זידי אדם, ונילוס עולה צחוכס
ומסקה חותס, לפי שאין גשמים יורדין צמלרים תדיר כשאר
ארצות: (ג) יפות מראה. סימן הוא לימי השזבע, שהצרויות
נראות יפות זו לזו, שאין עין צריכה לרה צחצחתי: באחו. צאגס,
מריש"ק צלע"ז, כמו ישגה אחו: (ג) ודקות בשר. טינצי"ש
צלע"ז, לשון דק: (ד) ותאכלנה. סימן שחא כל שמחת השזבע

נשכחת צימי הרעז: (כ) בקנה אחד. טואיד"ל צלע"ז: בריאות.
שיינ"ש צלע"ז: (ו) ושדופות. הלוי"דש צלע"ז. ושקיפן קדום,
חצוטות, לשון משקוף, החצוט תמיד על ידי הדלת המכח עליו:
קדים. רוח מזרחית, שקורין ציש"א: (ז) הבריאות. שיינ"ש
צלע"ז: והנה חלום. וכנה גשם חלום שלם לפניו וכוונך
לפותרים: (ח) ותפעם רוחו. ומטרפא רוחי, מקשקשת צחוכו
כפעמון, וצנזכדנלר הוא אומר ותתפעם רוחו, לפי שכיו שס
שחי פעימות, שכחת החלום והעלמת פתרונו: חרטומי. הנחרים

שאלות בסיסיות

● מדוע חרטומי מצרים לא פתרו את החלום לפרעה? (פסוק ח)

רש"י: החרטומים הציעו פתרונות, אבל לא לשביעת רצון של פרעה, הפתרונות הללו לא נכנסו באוזניו ולא השביעו את רצונו. הם הציעו לו פתרון כזה: שבע בנות אתה מוליד, ושבע בנות אתה קובר.

מדרש: ר' יהושע דסיכנין בשם רבי לוי אומר: החרטומים הציעו לו פתרונות, אבל קולם לא היה נכנס באוזניו. פתרון אחד: שבע פרות השמנות, רומזות ששבע בנות אתה מוליד.

שבע פרות הרזות, רומזות ששבע בנות אתה קובר. פתרון נוסף: שבע שבלים הטובות, רומזות שתכבוש שבע מלכויות. שבע שבלים הרעות, רומזות ששבע מחוזות ימרדו בך (ב"ר פט, ו).

בחיי: יש לתמוה: כיצד קרה הדבר שהחכמים הגדולים והחרטומים של פרעה לא ידעו להציע לו את הפתרון הנכון שהציע יוסף? הרי החלום דומה בצורה ברורה לפתרון שהציע יוסף: הפרות הן סימן לחרישה, והשבלים הן סימן לקצירה. כך, שזה ממש מעורר על הנושא של שבע שנות שובע ושבע שנות רעב? אלא, הכל נגרם על ידי הקב"ה, כדי שפרעה יזדקק ליוסף ויתן לו גדולה על כך.

1 ראה שיחת ש"פ מקץ תשמ"ח 2 דניאל, א 3 ב"ר פט, ה

אוצר החכמה

חלמיה נלית דפשר יתהון לפרעה:
 ט ומליל רב שקי עם פרעה למימר ית
 סרְחַנִי אָנָּא מְדַפֵּר יוֹמָא דִּין: י פרעה
 רגז על עבדוהי ויהב יתי במטרת בית

לָהֶם אֶת־חַלְמוֹ וְאִין־פּוֹתֵר אוֹתָם לְפָרְעָה: ט וַיְדַבֵּר שָׂר
 הַמִּשְׁקִים אֶת־פָּרְעָה לֵאמֹר אֶת־חֲטָאֵי אָנִי מְזַכֵּיר הַיּוֹם:
 י פָּרְעָה קִצַּף עַל־עַבְדָּיו וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמַר בֵּית שָׂר הַטַּבָּחִים

רש"י

בטימי מתים, ששואלים בעלמות. (טימי כן עלמות בלשון חרמי, וצמטנה בית שחוא מלא טמיא, מלא עלמות): ואין פותר אותם
 לפרעה. פותרים היו אותם, אצל לא לפרעה, שלא היה קולן
 כנסם בצאנו, ולא היה לו קורת רוח צפתרונס, שכיו אומרים

שאלות בסיסיות

חזקוני: החרטומים סברו ששני החלומות הם שני עניינים
 שונים. כתוצאה מכך, הם הציעו לו שני פתרונות שונים. לכן
 לא ידעו לפתור אותם לפרעה.

אברבנאל: החרטומים, שהיו חכמי הטבע, סברו שהחלום
 קשור לכל מיני מאורעות הקורים עם האדם. אולם הם טענו,
 שלא צריך להתייחס בדיוקנות לכל פרט שמופיע בחלום,
 משום כך, הם סברו שהפרות והשבליים, הם רק משל ודימוי
 לדברים אחרים. לכן הציעו פתרונות כמו: שבע בנות אתה
 מוליד, שבע מלכיות אתה כובש. אבל יוסף, בחכמתו האלוקית,
 הבין שהאמת הפוכה מזה: שיש לפרש את החלום כפשוטו.

תורת מנחם

כשלונו של חרטומי מצרים (פסוק ח)
 דברי רש"י מעוררים כמה שאלות:
 התורה אינה מזכירה את הפתרון שהחרטומים הציעו לפרעה.
 מדוע, אם כן, רש"י רואה צורך לפרט בכל זאת את הפתרון?

ב) השאלה העיקרית מכולן, שמובאת ברבינו בחיי, ורש"י
 מתעלם ממנה: הפתרון שהציע יוסף, הוא הפתרון המובן והמתבקש
 ביותר לנוכח התוכן של החלום. כיצד, אם כן, אף אחד מחרטומי
 מצרים לא הצליח להגיע לפתרון הפשוט הזה, ורק יוסף בחכמתו
 הגדולה עלה על זה?

סוף מעשה

ישנו הבדל מרכזי בין החלום של יוסף לחלומות של פרעה:
 יוסף, ראה בחלומו, שהוא עובד בליקוט אלומות יחד עם
 אחיו. ואילו פרעה, לא רואה בחלומו, שהוא עושה פעולה
 הדורשת מאמץ.

נתון זה מחדד את העובדה, שעבודת ה' דורשת מאיתנו
 מאמץ ואינה מושגת בחינם. זאת, כדי שהשכר שאנו מקבלים
 מה', לא יהיה בבחינת "נהמא דכיסופא" – לחם כיסופים
 הניתן חינם אין כסף, אלא שכר הולם על העבודה והמאמץ
 (ראה תלמוד ירושלמי, ערלה א, ג).

בנוסף לכך, דוקא המאמץ וההתמסרות לעבודה מבטיח
 הצלחה. כמאמר חז"ל: "יגעת ומצאת – תאמין" (מגילה ה, ב).

(על פי לקוטי שיחות חלק ג, עמ' 819 ואילך)

ניצוצות של חסידות

גלות מצרים, נפתחת בעצם, בחלום של פרעה. החלום
 בישר על הרעב, שהביא בסופו של דבר לירידת יעקב
 ומשפחתו למצרים.

יש סימליות רבה בכך שהגלות נפתחה דוקא בחלום. שכן,
 תורת החסידות מסבירה שהגלות כולה משולה לחלום.

יהודי חי בגלות כמו בתוך חלום. הוא צריך לנוע כל הזמן בין
 שני עולמות מנוגדים. מחד, הוא צריך ללמוד תורה ולהתפלל,
 ולעורר בעצמו תחושה של 'רוחניות' ואהבה גדולה לה'. מאידך,
 לאחר התפילה, הוא צריך להיכנס ולשקוע בענייני העולם.

המעבר המתמיד בין העולמות הללו, דומה לחלום. שכן,
 בחלום יכולים להתקיים בעת ובעונה אחת שני מצבים שונים
 ומנוגדים.

(על פי לקוטי שיחות חלק טו, עמ' 346)

כב קטוליא יתי וית רב נחיתומי:
 יא וְחִלְמָנָא חִלְמָא בְּלִילִיא חַד אָנָא וְהוּא
 גְּבַר כְּפוּשְׁבֵן חִלְמִיָּה חִלְמָנָא: יב וְתַמְנָן
 עֲמָנָא עוּלָם עֲבָרָאָה עֲבָדָא לְרַב קְטוּלִיא
 וְאַשְׁתְּעִינָא לִיהּ וּפְשָׁר לָנָא יֵת חִלְמָנָא
 גְּבַר כְּחִלְמִיָּה פְּשָׁר: יג וְהָנָה כְּמָא דִּי
 פְּשָׁר לָנָא בְּנֵן הָנָה יֵתִי אֲתִיב עַל שְׁמוּשֵׁי
 וְיִתִּיָּה צָלָב: יד וְשִׁלַּח פְּרָעָה וּקְרָא יֵת

אֲתִי וְאֵת שַׁר הָאֲפִים: יא וְנַחֲלָמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אַחַד אֲנִי וְהוּא
 אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלָמוֹ חִלְמָנוּ: יב וְשָׁם אֲהָנוּ נַעַר עֲבָרֵי עֶבֶד לְשַׁר
 הַטְּבָחִים וְנִסְפְּרוּ לוֹ וַיִּפְתְּרוּ לָנוּ אֶת־חֲלֻמֹתֵינוּ אִישׁ כְּחֲלָמוֹ
 פְּתָר: יג וַיְהִי כִּאֲשֶׁר פָּתַרְנוּ לָנוּ בֵּן הָיָה אֵתִי הַשֵּׁיב עַל־כִּנֵּי
 וְאֵתוֹ תָּלָה: יד וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת־יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ

רש"י

1234567

עבד מולך ולא לובש בגדי שרים (ס"א שירים): איש בחלומו.
 לפי החלום וקרוב לעניינו: (יג) השיב על בני. פרעה הכזר
 למעלה, כמו שאמר פרעה קלף על עבדיו, הרי מקרא קלר לשון,
 ולא פירש מי השיב, לפי שאין לריך לפרש מי השיב, מי שזידו
 להשיב, והוא פרעה, וכן דרך כל מקראות קלרים, על מי שעליו

שזע צנות אחת מוליד, שזע צנות אחת קוצר: (יא) איש
 כפתרון חלומו. חלום הראוי לפתרון שנפתר לנו, ודומה לו:
 (יב) נער עברי עבד. ארוכים הרשעים, שאין טובתם שלמה,
 מזכירו כלשון ציון: נער. שוטח, ואין ראוי לגדולה: עברי.
 אפילו לשוננו אינו מכיר: עבד. וכחזו צנימוסי מלרים, שאין

תורת מנחם

אדרבה, החלומות הקודמים שמוספרים בתורה, חלומות יעקב
 וחלומות יוסף, התגשמו בבוא העת כפשוטם ממש. כך, שקשה
 לחדש שהחרטומים חשבו אחרת.

לפיכך, נשארת בעינה השאלה: כיצד יתכן שכל חרטומי מצרים
 לא הצליחו לעלות על הפתרון הפשוט שהציע יוסף, ועוד ראו
 בפתרון של יוסף ביטוי של גאונות והשראה אלוקית? (וראה להלן,
 פסוק לח)

הביאור

גם חרטומי מצרים רצו להציע את הפתרון שהציע יוסף: שבע
 הפרות השמנות מסמלות שבע שנים שבעות וטובות וכו'.

אולם, היה פרט אחד בחלום שהפריע להם לומר כן. פרעה
 חלם, שאחרי ששבע הפרות השבעות הלכו מן היאור, "והנה שבע
 פרות אחרות עולות אחריהן מן היאור, רעות מראה ודקות בשר,
 ותעמודנה אצל הפרות [הראשונות] על שפת היאור" (פסוק ג).

אצל החכמים כלומר, היה רגע בחלום שבו כל ארבע עשרה הפרות עמדו זו
 לצד זו.

נקודה זו בלבדה את החרטומים. שכן, אם שבע הפרות השמנות
 מסמלות שבע שנות שפע, ואילו שבע הפרות הרזות מסמלות
 שבע שנות רעב — מדוע הן עומדות אלו ליד אלו? הרי שנות הרעב
 אמורות לבוא אחרי שנות השובע, ולא לפגוש בהן בכלל?

שאלה זו הכריחה אותם להוציא את החלום מפשוטו, ולהציע
 פתרון אחר לגמרי: שתי הקבוצות של הפרות מסמלות שתי

באמת, השאלה האחרונה, מצריכה עיון גדול בדעת רש"י. שכן,
 כאשר מעיינים בתירוצים שהובאו במפרשים, רואים שהם אינם
 מתאימים לדרכו של רש"י:

רבנו בחיי משיב, כי נעשה כאן נס וה' העלים מעיני החרטומים
 את הפתרון האמיתי כדי להביא גדולה ליוסף.

אולם, נראה שרש"י אינו מסכים עם תשובה זו. כי אם לדעתו
 התרחש נס כזה שלא מוזכר בכתוב, היה עליו לכתוב זאת במפורש
 ולא לסמוך על כך שנבין בעצמנו?

חזקוני טוען, שהחרטומים הבינו ששני החלומות הם שני
 עניינים שונים, והם גם הציעו פתרונות בכיוון הזה. לכן, הם לא
 הצליחו לעלות על הפתרון האמיתי. ואילו יוסף הפתיע בהבנתו כי
 שני חלומותיו של פרעה הם בעצם חלום אחד (וראה להלן, פסוק כה).

אולם, פירוש זה אינו עולה בקנה אחד עם פירושו של רש"י.
 שכן, כפי שצויין קודם (בשאלה ב), רש"י כותב שהחרטומים הציעו
 רק פתרון אחד לשני החלומות. היינו, שלדעתו, גם החרטומים
 הבינו שיש משמעות אחת לשני החלומות.

מדוע, אם כן, הם לא התקדמו שלב נוסף והציעו את הפתרון
 הנכון?

כמו כן, קשה לקבל את פירוש האברבנאל — שהחרטומים סברו
 שכח הדמיון מעורב בתוך החלום, ולכן סברו שהפרות והשבילים
 הם משל לדבר אחר (בנות שיוולדו, או מלכויות שילחמו בפרעה
 וכו'). שכן, לא מצאנו בכתובים דבר כזה שהדמיון משפיע על
 חלומותיו של אדם.

1 ב"ר פטו.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

חמשה חומשי תורה עם תורת מנחם - א: מילר, חיים (עורך) (12) {7} עמוד מס: 307 הודפ

מִן הַבּוֹר וַיִּגְלַח וַיַּחַלֵּף שְׂמֹלֵתוֹ וַיָּבֵא אֶל-פְּרַעֲה: [שני] טו וַיֹּאמֶר
 פְּרַעֲה אֶל-יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלָמָי וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי
 עֲלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפָתַר אֹתוֹ: טז וַיַּעַן יוֹסֵף
 אֶת-פְּרַעֲה לֵאמֹר בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת-שְׁלוֹם פְּרַעֲה:
 יז וַיְדַבֵּר פְּרַעֲה אֶל-יוֹסֵף בְּחִלְמֵי הַנְּגִי עֹמֵד עַל-שֵׁפֶת הַיָּאֵר:
 יח וְהִנֵּה מִן-הַיָּאֵר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת בְּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת תָּאֵר
 וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ: יט וְהִנֵּה שֶׁבַע-פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן
 דָּלוֹת וְרַעוֹת תָּאֵר מְאֹד וְרַקּוֹת בָּשָׂר לֹא-רָאִיתִי כְהִנֵּה
 בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע: כ וְהַתְּאֵכְלָנָה הַפָּרוֹת הַרַקּוֹת וְהַרַעוֹת
 אֶת שֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרְאשׁוֹנֹת הַבְּרִיאֹת: כא וְתִבְאֲנָה אֶל-קַרְנֹנָה
 וְלֹא נֹדַע כִּי-בָאוּ אֶל-קַרְנֹנָה וּמְרִאִיהֶן רָע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה

יוסף ואהריתוהי מן בית אסירי וספר
 ושני כסותיה ועל לנת פרעה: טו ואמר
 פרעה ליוסף חלמא חלמית ופשר לית
 ליה ונא שמעית עלך למימר דאת
 שמע חלמא למפשר יתיה: טז ואחיב
 יוסף ית פרעה למימר בר מן חקמתי
 אלהין מן קדם יי יתוב ית שלמא
 פרעה: יז ומליל פרעה עם יוסף בחלמי
 קא אנא קאים על פיך נהרא: יח וקא מן
 נהרא סלקן שבע תורן פטימן בשר
 שפירן למחזי ורעין באחנא: יט וקא
 שבע תורן אחרנן סלקן בתריהן חסיקן
 בישן למחזי לחנא וחסיקן בשר לא
 זייתי כותהן בכל ארעא דמצרים
 לבישו: כ ואכלן תורתא חסיקתא
 בישתא ית שבע תורתא קדמיתא
 שטימתא: כא ועלא למעיהן ולא אתידע
 ארי עלא למעיהן ומחזיהן ביש כד

כס"י

לפתור אותו: תשמע. לשון הכנה והאזנה, כמו שומע יוסף,
 אשר לא תשמע לשונו, אנטינדר"א זלע"ז: (טז) בלעדי. אין
 החכמה משלי, אלא חלכיס יענה, יתן עניו כפי לשלום פרעה:
 (יט) דלות. כמושית, כמו מדוע אתה ככה דל³ דאמנון: ורקות

לעשות הם סותמים את הדבר: (יד) מן הבור. מן בית הסוכר,
 שהוא עשוי כמין גומא, וכן כל צור שצמקרא לשון גומא, והף
 אס אין צו מים קרוי צור, פוש"י זלע"ז: ויגלח. מפני כבוד
 המלכות: (טו) תשמע חלום לפתור אתו. תאזין ותצין חלום

1234567

תורת מנחם

הכיצד?

כדי לענות על כך, עלינו להתבונן בדבריו של יוסף לפרעה:
 אחרי שהוא מסיים לפרש את החלום, הוא לא משתתק, אלא
 מציע לפרעה הצעות מעשיות: "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם
 וישיתוהו על ארץ מצרים. יעשה פרעה ויפקד פקידים על הארץ...
 ויצברו בר... ולא תכרת הארץ ברעב" (פסוקים לג-לו).

נשאלת השאלה: כיצד העיז יוסף לומר לפרעה איך עליו לנהל
 את מדינתו? ביקשו ממנו לפתור את החלום, ותו לא!

במיוחד, שיוסף לא היה יועץ המלך, אלא אדם שהוגדר במצרים
 כ"פושע", והוצא זה עתה מבית הסוהר משום שרכש לעצמו
 שם טוב כפותר חלומות. לכן, היה עליו לפתור את החלום כמו
 שהתבקש, ולאחר מכן לשתוק!

לכן צריך לומר, שיוסף אינו בא לייעץ כאן לפרעה מה לעשות.
 אלא, דברים אלו הם חלק מפתרון החלום עצמו. יוסף אומר
 לפרעה, שהעובדה שהפרות עמדו אלו ליד אלו, מסמלת שיש קשר
 הדוק בין השנים הראשונות, השבעות, לבין השנים האחרונות,

תופעות שיתרחשו בעת ובעונה אחת. למשל: "שבע בנות אתה
 מוליד, שבע בנות אתה קובר". שכן, לפרעה היו בוודאי נשים
 ופילגשים רבות, כך שבהחלט יכול להיות שיוולדו לו שבע בנות,
 ובו בזמן הוא גם יקבור שבע בנות אחרות.

מסיבה זו, רש"י אינו מביא את הפתרון השני שהביא המדרש,
 שהם פתרו לפרעה: "שבע מלכויות אתה מכבש - שבע איפרכיות
 מורדות בך". שכן, קשה לומר שהתרחשויות כאלו יתרחשו בו
 זמנית - שפרעה יחליט לכבוש בעת ובעונה אחת שבע מדינות
 שונות. שהרי מבחינה צבאית אין זה מן החכמה ללחום בכמה
 חזיתות בו זמנית.

עם זאת, הפתרון שהציעו, לא מצא תן בעיני פרעה. עד
 שבא יוסף.

קשר של יחסים ותיכנון

יוסף, פתר את החלום כפשוטו לשביעות רצונו של פרעה, וגם,
 הצליח להתאים אותו לעובדה הבעייתית הזו שכל הפרות עמדו
 יחד, אלו ליד אלו.

2 שם פט, ט 3 שמואל יג, ד

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

וַאִיקֵן: כג וַאֲרָא בַחֲלָמִי וְהִנֵּה | שֶׁבַע שְׁבָלִים עֲלֵת בְּקִנְיָה אֶחָד
 מְלֵאת וּמְבוֹת: כג וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׁבָלִים צְנֻמוֹת דְּקוֹת שְׁדָפוֹת
 קָדִים צְמָחוֹת אַחֲרֵיהֶם: כד וַתִּבְלַעַן הַשְּׁבָלִים הַדְּבָקֹת אֶת
 שֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטְּבוֹת וַאֲמַר אֶל-הַחֲרֻטָּמִים וַאִין מְגִיד לִי:
 כה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-פְּרַעְהַ תְּלֹם פְּרַעְהַ אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר
 הָאֱלֹהִים עֲשָׂה הַגִּיד לְפְרַעְהַ: כו שֶׁבַע פָּרֹת הַטְּבֹת שֶׁבַע שָׁנִים
 הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטְּבֹת שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה *חֲלֹם אֶחָד הוּא:
 כז וְשֶׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הָעֲלֹת אַחֲרֵיהֶן שֶׁבַע שָׁנִים
 הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׁדָפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שֶׁבַע שָׁנִים
 רָעָב: כח הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-פְּרַעְהַ אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים
 עֲשָׂה הִרְאָה אֶת-פְּרַעְהַ: כט הֵנָּה שֶׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת שֶׁבַע גְּדוֹל
 בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ל וְקָמוּ שֶׁבַע שָׁנִים רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁבַּח
 כָּל-הַשָּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכָל־הָרָעַב אֶת-הָאֶרֶץ:
 לא וְלֹא-יִוָּדַע הַשָּׁבַע בְּאֶרֶץ מִפְּנֵי הָרָעַב הַהוּא אַחֲרֵי-כֵן

*ס"א חלום אחר הוא

כ"ט"י

בְּקִנְיָתָא וְאַתְעָרִית: כג וְחַזִּית בְּחֲלָמִי
 וְהָא שֶׁבַע שׁוֹבְלִין סֹלְקִין בְּקִנְיָא חַד מְלִין
 וְטָבִין: כג וְהָא שֶׁבַע שׁוֹבְלִין נֶצֶן לְקִין
 שְׁקִיפִין קְדוּם צְמֻחוֹ בְּתַרְיָהוּ: כד וּבִלְעָא
 שׁוֹבְלִיָא לְקִנְיָא יַת שֶׁבַע שׁוֹבְלִיָא טְבָתָא
 וְאַמְרִית לְחַרְשֵׁיָא וְלִית דְּמַחְוֵי לִי
 כה וַאֲמַר יוֹסֵף לְפְרַעְהַ חֲלָמָא דְּפְרַעְו
 חַד הוּא יַת דִּי יֵי עֲתִיד לְמַעַבְדַּד חַו
 לְפְרַעְהַ: כו שֶׁבַע תּוֹרְתָא טְבָתָא שְׁבִי
 שְׁנִין אֲנִין וְשֶׁבַע שׁוֹבְלִיָא טְבָתָא שֶׁבַע
 שְׁנִין אֲנִין חֲלָמָא חַד הוּא: כז וְשְׁבִי
 תּוֹרְתָא חֲסִיכְתָא וּבִישְׁתָא דְּסֹלְקִין
 בְּתַרְיָהוּ שֶׁבַע שְׁנִין אֲנִין וְשֶׁבַע שׁוֹבְלִיָא
 לְקִנְיָתָא דְּשְׁקִיפִין קְדוּם יְהוֹנִן שֶׁבַע שְׁנֵי
 כְּפָנָא: כח הוּא פְּתַגְמָא דִּי מְלִילִית עֻ
 פְּרַעְהַ דִּי יֵי עֲתִיד לְמַעַבְדַּד אַחְזֵי לְפְרַעְהַ
 כט הָא שֶׁבַע שְׁנִין אֲתִין שֶׁבְעָא רַבָּא בְּכִי
 אֲרַעָא דְּמַצְרַיִם: ל וַיִּקְוֻמוּן שֶׁבַע שְׁנֵי
 כְּפָנָא בְּתַרְיָהוּ וַיִּתְנַשֵּׂי כָל שֶׁבְעָא בְּאַרְעָא
 דְּמַצְרַיִם וַיִּשְׁיָצִי כְּפָנָא יַת עַמָּא דְּאַרְעָא
 לֹא וְלֹא יִתְיַדַע שֶׁבְעָא בְּאַרְעָא מִן קַדְנָא
 כְּפָנָא הַהוּא דִּיהִי בְּתַר בֵּן אֲרִי תְקִיף הוּא

בשר. כל לשון רכות צמקרא, חסרי צער, וזלע"ז זלוא"ש:
 (כג) צנמות. לונמא זלשון ארמי סלט, כרי הן כעץ זלי לחלוח,
 וקשות כסלט. ותרגומו נלן לקין, נלן, חין זכין אלא הכן, לפי
 שנתרוקנו מן הזרע: (כו) שבע שנים ושבע שנים. כולן חין
 אלא שבע, ואשר נשנה החלום פעמים, לפי שכדבר מזומן, כמו

שפירש לו צסוף, ועל השנות החלום וגו'. בשבע שנים הטובות
 נאמר כגיד לפרעה, לפי שהיה סמוך. ובשבע שני רעב נאמר
 כראשית את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורחוק נופל צו לשון
 מראה: (ל) ונשכח כל השבע. הוא פתרון הצליעה: (לא) ולא
 יודע השבע. הוא פתרון ולא נודע כי צאו אל קרצנה:

תורת מנחם

הרזות. היינו שכבר בשנות השובע צריך להתכונן לשנות הרעב
 המתקרבות, לצבור ולשבור אוכל לקראת שנות הרעב.
 העמידה של הפרות אלו ליד אלו, הסביר יוסף, לא מסמלת קשר
 כרונולוגי בין שנות השובע לרעב, אלא קשר של יחסים ביניהן.
 והפתרון הזה מצא חן בעיני פרעה.

החלום כהוראה

מהו באמת יסוד ההבדל בין יוסף לחרטומים? מדוע הוא הבין
 את מה שהם לא הבינו?

התשובה היא, שהחרטומים הסתכלו על החלום כחיזיון שבאה
 לתאר את העתיד. אולם, יוסף הבין שהחלום בא לפרעה כהוראה
 מעשית מה' לעשות איזה עניין מסוים. לכן, הוא הניח שהעמידה
 של הפרות, אלו ליד אלו, מסמלת שכבר בשנות השובע יש לתכנן
 את שנות הרעב.

זו הסיבה, שהפתרון של יוסף "נכנס לאזניו של פרעה" והוא
 קרא: "אין נבון וחכם כמוך!" (פסוק לט); שכן, יוסף הסביר לו כיצד
 החלום הוא הוראה דחופה למעשה, ולא סתם נבואה על העתיד
 להתרחש.

(על פי לקוטי שיחות חלק טו, עמ' 339 ואילך)

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

חמשה חומשי תורה עם תורת מנחם - א: מילר, חיים (עורך) (12) {7} עמוד מס: 309 הודפס